

Tage Lindbom: "Mystik"

Tage Lindbom har gjort sig känd som en av våra mest betydande tänkare; hans verk har översatts till engelska och franska och har rönt avsevärd internationell uppmärksamhet. I självbiografen "Omprovning" (1983) har Lindbom åskådligt redogjort för sin väg från marxistisk socialism och arbetet som chef för Arbetarrörelsens Arkiv till den religiöst förankrade konservativa ståndpunkt, som han omfattat alltsedan sextiotalets början. Få har som Lindbom förmått analysera den västerländska sekulariseringsprocessens olika aspekter och dess konsekvenser inte minst för samhällssynens förändringar. Lindboms bok "Sancho Panzas väderkvarnar" från 1962 kan med fog betecknas som ett i det närmaste genialiskt verk, som på grund av sin djärva självständighet, sin komprimerade skärpa och sin stilistiska elegans förtjänar att räknas som en modern klassiker. Genom sina bästa verk intager Lindbom en värdig ställning vid sidan av tänkare som Jacques Maritain, Henri Massis, Erich Voegelin, Erich von Kuehnelt-Leddihn och Richard Weaver.

Tage Lindbom: **Mystik**. Norma 1990

Detta omdöme gäller dock i första hand Lindboms politisk-filosofiska analyser i verk som "Sancho Panzas väderkvarnar" och, delvis, "Riket är ditt". Lindboms andliga åskådning är oskiljaktigt förenad med dessa analyser, och rymmer förvisso ovärderliga insikter, men det måste dock sägas att när han som under sjuttio- och åttioalet alltmer renodlat givit uttryck för en esoterisk ståndpunkt i jämförelsevis utdragna, ofta tämligen rigida traktater med ett stundom doktrinärt mässande

tonläge, som saknar den lätthet och finess som författaren dock tidigare visat sig mäktig, han inte heller äger samma självständighet. I dagens av banal sensualistisk materialism och opportunistisk popintellektualism förhärjade svenska kulturklimat är förvisso Lindboms senaste bok "Mystik" ett under av självständighet och tvivelsutan ytterligt värdefull; tar man emellertid i beaktande Lindboms läromästare på esoterikens område, filosofer som René Guenon, Frithjof Shuon och Kurt Almquist, framstår denna gren av Lindboms författarskap delvis i ett annat ljus.

Lindbom är visserligen inte nödvändigtvis en sämre förvaltare av *philosophia perennis* än dessa tänkare; snarare är det så att själva denna tradition som sådan inte är ovedersägligen giltig på alla punkter. I likhet med föregångarna närmar sig Lindbom alltmer den indiska filosofin. På detta område förefaller mig samtliga ovan nämnda författares kunskap inskränka sig till den Shankaritiska skolan, och de uppvisar alla en bristande kännedom om de personalistiska och teistiska riktningar som finns såväl inom den indiska filosofin som inom de judisk-kristna och islamska traditionerna. Det intellektiva överordnas kärleken, de unika gudsrelationerna och den andliga mångfalden förnekas. Med detta ställningstagande för den odifferentierade enhetens impersonalism tycks mig Lindbom också oförmögen att göra rättvisa åt senare tiders idealistiska filosofi, som han avfärdar *en bloc* som profan-humanistiska förvillelser. På detta sätt gör han knappast rättvisa åt exempelvis den svenska personlighetsfilosofin under 1800-talet, för vilken huvudpunkten var dels etablerandet av en strikt transcen-

dentalistisk, men också personlig, guds-uppfattning, dels kritiken av den hegelianska panteistiska immanentismen.

Det är möjligt att innehållet kräver de formella och stilistiska förändringarna hos Lindbom; hans bristande förståelse för den personalistiska filosofin och andligheten – i de gamla uppenbarelsereligionerna, i den svenska personalismen alltifrån Geijer till Vitalis Norström, som dessutom varit av sådan utomordentlig betydelse för den svenska frihetliga kon-

servatismen, såväl som hos andra nyare teister och personalister som exempelvis Buber och Mounier, får anses allvarligare. Med hänsyn till dessa brister får den andra grenen av Lindboms författarskap, som parallellt med utgivningen av böcker som "Den gyllene kedjan", "Bortom teologin" och nu "Mystik" under de senaste åren representerats av böcker som "Roosevelt och det andra världskriget" och "Fallet Tyskland", i lika hög grad välkomnas.

HANNA ERICSSON:

Slottet – ett korthus

Anders Ehnmarks uppmärksammade och väl mottagna bok "Slottet" är efter en närmare granskning inte särskilt imponerande. Essän är förvisso en trevlig beskrivning av filosofen Tocquevilles liv, men knappast en vetenskapligt acceptabel analys av hans idéer.

Anders Ehnmark: **Slottet. En essä om Alexis de Tocqueville.** Norstedts 1990

Under efterkrigstiden har den svenska statsmakten och den offentliga sektorn vuxit sig starka på den enskildes bekostnad. På område efter område har socialdemokraterna fråntagit den enskilde incitamenten att själv styra och ta ansvar för sitt liv. Redan för ett och ett halvt sekel sedan varnade den franske tänkaren och politikern Alexis de Tocqueville för detta.

Tocqueville upplevde själv 1848 års revolution och hans föräldrar undkom med nöd och näppe revolutionen 1789. Utifrån erfarenheterna av den tumultartade revolutionära utvecklingen och flera studier utomlands har han pekat på problem och faror med demokrati, jämlikhet och massans styre. Tocqueville är dock inte reaktionär; han ser demokrati och jämlikhet som en naturlig historisk utveckling. Däremot vänder han sig mot den revolutionära oredan, som förstörde mycket gott i l'ancien régime.

Tocqueville föredrar istället den amerikanska stegvisa demokratiutvecklingen, med balans mellan statens makt och den enskildes frihet. Han har dock kritik också mot detta system. Staten ska, enligt Tocqueville, vara en god fader som förbereder medborgarna för det vuxna livet och han varnar för den omyndigförkla-